

СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНИЙ СУПРОВІД УЧНІВ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНІМИ ПОТРЕБАМИ В НАВЧАЛЬНОМУ ЗАКЛАДІ В РАМКАХ ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ

Ліліана Василенко,
здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
факультету початкового навчання
спеціальності 231 «Соціальна робота»
Державний заклад «Південноукраїнський національний
педагогічний університет імені К. Д Ушинського»
E-mail: vlilianas@ukr.net

Науковий керівник: **Вероніка Леонова**,
кандидат педагогічних наук, доцент кафедри педагогічних
технологій початкової освіти ДЗ
«Південноукраїнський національний педагогічний університет
Імені К. Д Ушинського»
E-mail: veronikaleonova2017@gmail.com

Інклюзивна освіта як елемент соціальної політики є важливим інструментом досягнення соціальної інтеграції, адже її головна мета полягає в забезпеченні переходу від включення дитини в освітній процес – до повноцінного залучення у життя суспільства.

Цей підхід базується на низці ключових принципів:

- гідність особистості не залежить від її здібностей чи результатів;
- кожна людина має здатність відчувати й мислити;
- кожен має право на спілкування та бути почутим;
- людям важливо бути частиною спільноти та взаємодіяти;
- ефективне навчання можливе лише в умовах справжніх міжособистісних стосунків;
- усім необхідна підтримка, дружба та взаєморозуміння;
- оцінювати прогрес слід на основі того, що людина здатна робити, а не через її обмеження;
- різноманіття збагачує кожен сферу людського буття [2].

Таким чином, поступ у сучасній українській освіті неможливий без результативного впровадження інклюзивного підходу в закладах освіти, адже саме він забезпечує формування життєвих компетенцій, розвиток потенціалу та сприяє соціальній адаптації дітей з особливими освітніми потребами [1].

Незважаючи на значний прогрес протягом останніх років у забезпеченні інклюзивного навчання для дітей з особливими освітніми потребами існують перешкоди для доступу таких осіб до освіти, а саме:

- відсутність індивідуалізованих методик навчання, що орієнтовані на дитину;
- відсутність допоміжних засобів для навчання;
- недоступність навчальних матеріалів;
- фізична недоступність шкіл з якими зіштовхуються діти з особливими освітніми потребами;
- недостатня обізнаність педагогів в освітніх проблемах дітей з ООП;
- небажання деяких батьків дітей з ООП співпрацювати з навчальним закладом та слідувати рекомендаціям педагогів і психологів;
- складність у спілкуванні учнів з ООП з однолітками;
- відсутність педагогічних фахівців в позашкільній освіті (художня, музична школи);
- відсутність при спортивній школі ЛФК (лікувальної фізичної культури) для дітей з ООП.

Одним із ключових завдань педагогів та фахівців психологічної служби освітніх закладів є формування особливого емоційно-когнітивного підходу до дітей з особливими потребами, що ґрунтується не на жалості, а на турботі, емпатії, чуйності та делікатному спілкуванні. Важливо сприймати таких дітей як рівноправних учасників колективу [3].

Ознайомлення дітей з особливими освітніми потребами з соціальною дійсністю, лежить в основі процесу соціальної адаптації. Важливим

фактором розвитку довільної саморегуляції є прийняття і виконання дитиною правил і норм взаємодії з іншими людьми і самим собою.

Соціалізація (від лат. *socialis* – суспільний) – це процес і результат включення людини в суспільне життя, у ході якого вона формується як соціальна особистість під впливом різноманітних соціальних чинників та загального соціального середовища. До цього процесу входять виховання, навчання, соціальні взаємодії, підготовка до участі в суспільних відносинах, набуття знань, умінь і навичок, засвоєння норм, цінностей, понять, культури, розвиток самосвідомості, здатність до саморегуляції поведінки, становлення активної позиції у соціумі, а також всебічний і гармонійний розвиток особистості [4].

Для успішної соціалізації і адаптації дитини з особливими освітніми потребами в умовах інклюзивного навчання соціальний педагог допомагає учневі набутти навички соціальної компетентності для ефективного пристосування її, як особистості в громадське життя, а отже є помічником для дітей з особливими освітніми потребами в процесі соціальної адаптації.

Проведене соціально-педагогічне дослідження було направлене на вивчення соціальної адаптації учнів з особливими освітніми потребами в навчальному закладі в рамках інклюзивної освіти.

Для соціальної діагностики ми використовували методику «Профіль соціального розвитку дитини» (О.П. Таран) для визначення рівня соціальної поведінкової компетентності та комунікативних навичок як показників соціальної зрілості дитини з особливими освітніми потребами, і методику «Діагностика психосоціальної зрілості поведінки дитини» (О.П.Таран) - визначення рівня психосоціальної зрілості поведінки дитини з особливими освітніми потребами.

В соціально – педагогічному дослідженні брали участь учні з особливими освітніми потребами 1–8-х класів гімназії № 4 міста Білгорода

– Дністровського, Одеської області. Кількість респондентів – 12, з них 2 (17 %) - жіночої статі і 10 (83 %) – чоловічої статі, віком від 7 до 15 років.

Першим етапом нашого дослідження було проведення соціальної діагностики для визначення рівня соціальної компетентності учнів з ООП. На основі результатів, ми можемо стверджувати, що деякі учні з особливими освітніми потребами мають низький рівень соціальної компетентності, їм важко спілкуватися з однолітками і дотримуватися загальних правил поведінки, оскільки такі діти мають сильну прив'язаність до батьків. І тому нами була розроблена соціально – педагогічна тренінгова програма розвитку комунікативних навичок учнів з особливими освітніми потребами в рамках інклюзивної освіти, мета якої полягала в допомозі в розвитку комунікативних навичок учнів з особливими освітніми потребами в шкільному середовищі для ефективної адаптації в соціальне середовище.

Учням з особливими освітніми потребами і їх однокласникам сподобалося спілкуватися в безпечній, невимушеній атмосфері, де вони напрацювали навички спілкування, розвинули впевненість у власних силах та розуміння важливості дотримування правил у суспільстві.

Після проведеної соціально - педагогічної тренінгової програми з учнями з ООП та їх однокласниками, результати вихідної діагностики дещо змінилися в кращу сторону. Порівняльна характеристика вхідної і вихідної діагностики рівня соціально – комунікативної компетентності учнів з ООП показала нам позитивну різницю в показниках

За результатами вихідної діагностики, було підтверджено ефективність впровадження тренінгової програми в шкільне середовище в рамках інклюзивної освіти.

Список використаних джерел

1. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 7 червня 2024 р. № 527-р. Про схвалення Національної стратегії розвитку інклюзивного навчання

на період до 2029 року та затвердження операційного плану заходів з її реалізації на 2024-2026 роки.

2. Романова О. Діти з особливими потребами у школі: психолого-педагогічний супровід. Київ: Шк. Світ, 2011. 128 с.

3. Мирова С.П. Нова українська школа: особливості організації освітнього процесу учнів початкової школи в інклюзивних класах: навчально-методичний посібник. Тернопіль: Астон, 2020. 170 с.

4. Мартинчук О.В. , Маруненко І.М. , Луцько К.В. та ін. Спеціальна педагогіка : навч. посіб. Київ, 2017. 364 с.